

Nekad 'sedma sila', danas suvremeni robovi

U traženju prava među novinarima nema solidarnosti, koordiniranog, jasnog i jedinstvenog djelovanja i organiziranosti. Ne postoji ni novinarski sindikat na državnoj razini i upravo su to najveći problemi jer pojedinačni slučajevi kršenja radno-pravnog statusa 'bljesnu' u javnosti i sve se nastavlja po starom.

Ovo bi trebao biti analitički tekst o nadzoru rada 'na crno' među tzv. sedmom silom, novinarima i medijima, ali i političkom utjecaju na rad nadležnih institucija za nadzor i kontrolu radnih uvjeta novinara. Međutim, kada je riječ o novinarima, iako se sami stavljaju u obranu obespravljenih i osiromašenih, izvješćuju o društvenim devijacijama, pokreću humanitarne akcije spašavajući živote, upravo oni su među najobespravljenijom i najnezaštićenijom populacijom. Dok novinari ukazuju na nepravdu i nezakonitosti prema drugima, sami sebe ne uspijevaju obraniti. Trpljenje im je postalo stalno i prihvatljivo stanje, a šutnja dragovoljna.

Među novinarima nema jedinstva i prihvaćaju svoj položaj

U traženju prava među novinarima nema solidarnosti, koordiniranog, jasnog i jedinstvenog djelovanja i organiziranosti. Ne postoji ni novinarski sindikat na državnoj razini i upravo su to najveći problemi jer pojedinačni slučajevi kršenja radno-pravnog statusa 'bljesnu' u javnosti i sve se nastavlja po starom.

Jedan od takvih primjera je i novinarka RTRS-a Hane Hadžibegović, koja se u listopadu ove godine javila izravno u program kazavši da ona i njene kolege novinari godinama rade na crno, potpisujući ugovore o privremenim poslovima. Izazvala je svojevrsnu sablazan u javnosti kao da to nije sveprisutna javna tajna.

Mnoge kolege novinari javno, na društvenim mrežama govore o svom statusu. U pojedinim medijima rade i do 12 godina samo po osnovu ugovora o autorskom djelu, sami plaćaju zdravstveno i mirovinsko osiguranje. Po kojem osnovu novinar može zahtijevati plaćen prekovremeni rad, ako je na posao u redakciju došao u 9 sati, a čeka ga i praćenje nekog večernjeg događaja, dok je sam vezan samo ugovorom o privremenim poslovima ili autorskom djelu?

Pobuniti se, biti izvrnut mobingu i otkazu ili otići i izgubiti kakav-takav posao u današnjoj BiH te se dovesti do egzistencijalnog ruba pitanja su koja muče većinu novinara. Ali, i što je najgore, oni ipak prihvaćaju svoj položaj onakvim kakav on jest. Novinari danas prihvaćaju ovakve uvjete rada, što se zasigurno može nazvati oblikom suvremenog ropstva. Ovakvo stanje je u većini medija u BiH.

Osim reakcije Udruženja novinara BiH i predstavnika međunarodne zajednice, sve ostaje po starom. O položaju novinara danas ne može se ni govoriti - oni nisu uopće ni u kakvom položaju, jer osim manjeg broja dobro plaćenih urednika i novinara, većina njih čeka prvu priliku kako bi dala petama vjetra iz svojih redakcija.

Nadgledanje ovog stanja, pa tako i bilo kakva aktivnost za bolji položaj novinara, ide 'linijom nezamjeranja' jer nitko se ne želi zamjeriti moćnim medijskim mogulima i urednicima, najčešće produženim političkim rukama koju zastupaju u svojim uređivačkim politikama.

Trpeći takav političko-ekonomski utjecaj, krajnja žrtva su novinari.

Nema ni zakona kojim je zaštićena novinarska autonomija, a ni postojeći radni ugovori ne sadrže klauzulu savjesti koja bi im omogućila odbijanje posla ukoliko isti nije u skladu s njihovim profesionalnim načelima.

Zašto se 'proizvodi' toliko novinara?

Prema istraživanju Udruženja "BH Novinari", 35 do 40 posto novinara u Bosni i Hercegovini radi bez potpisanog ugovora i socijalnog i zdravstvenog osiguranja, a ni oni s validnim ugovorima nisu dovoljno zaštićeni. Grubom računicom, to bi značilo da su u stanju obespravljenosti skoro 1.000 kolega novinara.

Međutim, a ono što zasigurno pridonosi lošem položaju novinara je i hiperprodukcija novinarskog kadra u BiH što je posljedica neusklađenosti obrazovnog sustava s tržištem rada. Naime, svake godine BiH dobije 400 novih novinara ili komunikologa dok su stvarne potrebe manje od polovice tog broja. Zašto se i dalje na tome inzistira i proizvodi bez perspektivne kadrove, jeftinu, mladu radnu snagu - nema odgovora.

Kome odgovara da imaju obespravljenе, politički i ekonomski zarobljene, neslobodne novinare?

Prema podacima novinarskih udruženja iz RS-a i F BiH, a koje iznosi dr. Radenko Udovičić predsjednik Medijskih inicijativa i direktor Media plan instituta iz Sarajeva u svom znanstvenom radu o radnim uvjetima novinara u BiH pod naslovom 'Novinari u procjepu devastiranih medija i pravne nesigurnosti', broj novinara u BiH kreće se od 2.000 do 3.500, dok je zaposleno između 1.574. i 2755 novinara.

Danas se u BiH, zemlji s manje od 4 milijuna stanovnika, emitira 195 elektronskih medija, 148 radiostanica i 47 TV stanica, osam dnevnih novina i 184 različita tiskana izdanja magazina i časopisa, 6 novinskih agencija i na stotine online portala koji preuzimaju primat u plasiranju informacija, ali i doprinose jačanju govora mržnje i najneprimjerenije komunikacije.

Ovoliki broj medija utječe na priliv prihoda od oglašavanja i smanjuje "marketinški kolač", kolač od kojeg se financira većina medija, što, opet, utječe na radna prava novinara jer prihodi padaju iz godine u godinu jer se marketinško oglašavanje sve više okreće prema društvenim mrežama i ciljanim skupinama konzumenata.

Ključni mediji i sami novinari

Kada iz Europske federacije novinara (EFJ) reaguju da je nedopustivo i krajnje zabrinjavajuće što napadi na novinare u BiH ostaju nekažnjeni pri tom pozivajući nadležne institucije u BiH na istrage i procesuiranje napadača, izgleda da bi traženje bilo kakvih prava novinara, bilo - previše?!

U Zaključku Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine BiH od 18. srpnja ove godine, a u svezi Izvješća o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u BiH, usvojenog od strane Vijeća ministara BiH, kao konačna konstatacija, navodi se da se u BiH ne primjenjuje ni postojeća legislativa, te da je za promoviranje prava novinara ključni mediji i sami novinari.

I stoga se samo možemo vratiti na početak ovog teksta...

Sadržaj ovog teksta je isključiva odgovornost autora i Udruženja/udruge BH novinari i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske Unije.

Biografija:

Novinarka Dnevnog lista od 2002. do 2007. godine, Tjednika Danas, Večernjeg lista BiH od 2007. do 2009. godine. Neovisni news magazin Republika pokreće 2009. godine, koji 2012. godine potpuno prelazi na online izdanje Republikainfo.com. Bila i suradnica Običnog radija, a od 2015. dopisnica Deutsche Welle iz BiH.